

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Thomæ Goodwini Moses & Aaron Seu Civiles & Ecclesiastici Ritus Antiquorum Hebræorum

Godwin, Thomas

Bremæ, MDCCX

VD18 12442798

Cap. II. De Molocho, Adram-Melecho, Anam-Melecho, Baale, Tabernaculo
Molechi, Chiun, & Remphan.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18703

nibus cultibusque honorata sunt. Tandem *Homines* benè meriti, imò *Crocodili, Serpentes, Glires, Felcs, Canes, Cera, & Allium* divino honore non carebant.

CAP. II.

De Molocho, Adram-Melecho, Anam-Melecho, Baale, Tabernaculo Molechi, Chiun, & Remphan.

I. **D**E Idolo *Moloch* legimus in diversis Scripturæ locis 1. Reg. XI. 5. 7. 2. Reg. XXIII. 10. Levit. XVIII. 21. Subinde vocatur *Moloch*, subinde *Molech*, subinde *Milcom*. Non tantum putatur fuisse *Deus Ammonitarum*, sed & *Moabitaram*. *Lorin. in Act. VII. ex Oecumen.* Nomen suum ducit à מֶלֶךְ regnavit. LXX. Interpretibus *Molech* vertitur ἀρχων, βασιλεύς *Princeps, Rex*. Ejusmodi *Regia Idola* erant *Adram-Melech, & Anam-Melech*, *Dii Sepharvaïm*, in quorum honorem populus suos filios per ignem traducebat. (*)

II. Pu-

(*) A *Molecho* non fuerunt alii *Adramelech* vel *Adrammelech*, & *Anamelech* vel *Anammelech*, quibus incolæ *Sepharvaïm* filios igne combusserunt. 2. Reg. XVII. 31. *Adramelech* dicitur qu. מֶלֶךְ אֲדָרַי *Rex magnificus, illustris*. A quo vocabulo *Hebr.* venit *Æthra*, seu splendor aëris. *Anamelech* verò dicitur qu. מֶלֶךְ עֹנָה *Rex respondens, scil. consultus*, vel etiam מֶלֶךְ עֲנוּ *Rex mansuetus*.

II. Putem ego, *Molechum* & *Baalem* esse unum idemque idolum, quum utriusque nomen dignitatem & imperium indiget, voce בַּעַל *Baal* Dominum, voce מֶלֶךְ *Regem* denotante; Eodem quoque Sacrificiorum ritu culti sunt *Molech* & *Baal*. *Ædificârunt celsa Baalis, ad comburendum filios suos igne, holocausta Baali. Jer. XIX, 5. Exstruxerunt celsa Baalis, quæ sunt in valle Ben-Hinnon, ad traducendum filios suos & filias suas Molecho. Jer. XXXII. 35.* In quo textu locus sacificationis utriusque idoli docetur idem esse, & *Molech* ponitur in fine versûs, ad exprimendum & exponendum *Baalem* in principio positum.

III. Sunt, qui putant ista idola fuisse diversa, quia planeta *Jupiter* colebatur nomine *Baalis*, & planeta *Saturnus* (1) verisimiliter nomine *Molechi*.

Y 4

August.

(1) Hæc ita concilio, scil. non intelligendi sunt planetæ *Jovis* & *Saturni*, sed ipsa Idola & Dii, quos sub hoc nomine coluerunt Gentes, quorum uterque Solem Gentibus denotavit. Nam, ut superius diximus, ferè omnes Gentium Dii, *Mercurius*, *Jupiter*, *Saturnus*, *Vulcanus*, *Mars*, *Ammon Libyus*, *Belus Euphratis*, *Apis*, *Phaëthon*, *Apollo*, *Mithra*, &c. nil nisi Solem denotârunt, quem Phœnicii cum primis, $\mu\acute{o}\nu\omicron\nu\omicron\nu\ \delta\upsilon\epsilon\rho\alpha\iota\ \Theta\epsilon\acute{o}\nu$ putabant. Hinc facile intelligas, quare Assyrios *Cedrenus* memoret *Martem* nomine *Baalis* coluisse, dicens; $\acute{\omega}\varsigma\ \theta\epsilon\acute{o}\nu\ \pi\rho\sigma\kappa\upsilon\iota\sigma\iota\ \beta\alpha\alpha\lambda\ \delta\upsilon\omicron\mu\acute{\alpha}\lambda\omicron\tau\epsilon\varsigma,\ \delta\ \epsilon\rho\mu\eta\nu\acute{\epsilon}\tau\omicron\upsilon\ \lambda\epsilon\eta\varsigma,\ \pi\omicron\lambda\acute{\epsilon}\mu\omega\nu\ \Theta\epsilon\acute{o}\varsigma$. Ergo quando *Saturnus* nomine *Molechi* & *Jupiter* nomine *Baalis* culti sunt, non sunt culti tanquam planetæ, sed tanquam Sol diverso sub nomine. Potest quidem esse, ut Gentes planetam *Jovem* dixerint *Baalem*, &c. Sed hoc fecerunt ex eo, quia idolum

lum

August. super Judic. q. 16. Vide sis Euseb. de preparat. Ev. l. 1. c. 7. Quando attentè consulimus Historias, inveniemus tantam Planetarum confusionem, ut *Sol*, quemadmodum sæpè *Baal*, sæpè *Molech* appellatur, sic etiam subinde vocetur *Jupiter*, subinde *Saturnus*. *Plato apud Macrob. Satur. l. 1. c. 23.* ubi mendosè citatur è *Timeo Platonis*, quod est in *Phædro*. *Servius in Æneid. l.* qui ait: *Assyrios Saturnum (quem & Solem dicunt) Junonemque coluisse constat*

IV. Quod attinet (†) *Baalem*, res in aprico est. Hinc Phœnices *Jovem* nominant *Beel-Samen*; quod

lum *Jovis* dicitur *Baal*, *Jupiter* autem dictus est *Sol*, quia, sicut dicuntur *omnia Jovis plena*, sic *Sol* omnes mundi angulos videtur suis collustrare radiis, & omnia uno momento complere. *Saturnus* autem dicitur *Sol*, quia sicut is falce suâ cuncta demetit, sic *Sol*, h. e. in orbem acti anni omnia absument. Hinc *Saturnus* notat *tempus, annos, dies*, pro quibus Poëtæ sæpè adhibent vocabulum *Solis*, ut *Virg. Æneid. 3. vers. 203.*

*Tres adeo incertos cœcâ caligine Soles
Erramus pelago.*

(†) Nomine *Baal* & *Molech* primitus Summum omnium rerum Dominum, & Rectorem, designatum fuisse meritò sentias. Deinde, ut sit corruptis moribus & in superstitionem pronis, ubi Dei cognitio amittitur, solem illum Mundi oculum, & reliquorum Astrorum Regem, ut Deum venerari cœperunt cœcæ Gentes, deque eo dixere, quòd *præterita noverit, præsentia cernat, & futura videat*; id quod convenit cum *Tripode Apollinis*, qui idem cum *Phæbo Sol* est. Viderunt enim in isto Ignis Oceano stupendo, & quasi vivo & omnis vitæ fonte, divinum quid. Hinc ipsum *Socratem Solem* salutasse, atque *Æneid.* aliquoties in isto cultu passum fuisse, narrat *Plato*. Quòd verò & verus Deus isto *Baalis* nomine appellatus sit,

sit,

quod nomen derivatur ab Hebræis, & notat id, quod *Jupiter Olympicus*, *Dominum cæli* scilicet; nam יהוה significat *Dominum*, & שמים *cælum*. Et quid aliud *Dominus cæli* in Theologia Gentili est quàm *Sol*? qui æquè vocari potest *Rex cæli*, ac *Luna*, *Regina*. Accedit, quòd *Sanchoniatho*, referente hoc de ipso *Eusebio l. c.* pro uno eodemque sumit *Solem*, *Jovem*, & *Beel-Samen*. (2)

Y 5

V. Quod

fit, constat. Vid. *Hof. II. 18.* Verùm profanum illud nomen reputatum est, postquam ad profana Numina traductum. *Chald.* dicitur יהוה contractè יה , unde *Βήλος*, *Græcis*, *Latinis* & *Carthaginensibus* notus. *Virg. Æn. I.*

*Implevitque mero pateram, quam Belus & omnes
A Belo soliti — —*

(2) *Cel. Vossius Idol. lib. 2. cap. 4.* autumat, hunc Deum *Beel-Samen* eundem fuisse cum *Beelzebub*, vocatum autem eum *Beelzebub* ab Hebræis ex magno idolomanie odio; quemadmodum ex *Bethel*, quod est *domus Dei*, postquam idololatria istic ad lapidem, ubi recubuerat *Jacob*, exerceri cœpit, fecerint *Beth-aven*, h. e. *domus vanitatis*. Nam בית *domus*, און *iniquitas*, *vanitas* est. Simul autem cum Autore nostro putat *Beel-Samen* notasse *Solem*, ut & idem idolum *Beelzebub*. Vide plura de isto idolo *Beelzebub cap. 3. sequ.* Cessant equidem nunc ista *Baalis*, *Molechi*, & *Baalitarum* nomina, at non cessant ipsi *Baalite* & *Baalim*, *solicole* & *soles*. *Baalim* sunt, qui se ut *Deos* honorari, coli, suspici, & mandata sua *Divinis* præferri, seque solos *soles* dici, volunt. *Baalite* verò, qui *Regiam Magnificentiam*, *potentiam*, *splendorem*, *opem*, & τροφὴν adorant, & in quos *Pompeji* *scorima*, quod in *declinantem Syllæ* *dominationem* protalit, verum est: $\text{τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες, ἢ δύόμενον προσκυνῶσιν}$, *solem orientem plures quàm occidentem adorant. Plutarch. in vit. Pomp.*

V. Quod attinet *Saturnum*, plausibile est ipsius nomine cultum esse *Solem*. Deprehendo tamen, quosdam Interpretum *Molechum* exponere per *Mercurium*; nam מֵלַךְ dici volunt quasi מַלְאָךְ *Angelum, nuntium*. Proinde interpretantur *Molech Mercurium, Deorum nuntium*. Alios video, qui per *Martem* exponant. R. Levi in *Levit. XVIII. 21*. Sed hi & numero & ratione inferiores sunt. Veritati propius putatur, quod fuerit *Saturnus*, (3) quia, quemadmodum *Molecho*, ita *Saturno* Gentiles suos sacrificabant filios filiasque. *Macrob. Saturn. l. 1. c. 7*. Deinde statua *Molechi* parum differebat à statua *Saturni*. Erat illa aenea, stupendæ magnitudinis, cujus manus humum devergentes, & excavatæ erant, quas facile claudere iisque plaudere poterat, sic ut juventus, quæ cogebatur ad illud terriculamentum, tanquam tenaci ignis clauetro prehenderetur. *Euseb. de præp. Ev. lib. 4. c. 7*. Fermè eandem delineationem *Molechi* habes apud *Jalkut Jerem. VII. fol. 97. col. 1*. ubi ita legere est: Etiam si

(3) Plurimi Autores & gravissimi consentiunt, *Saturnum* fuisse istum *Molechum*, quia Phœnices *Saturno* suos filios immolasse memorantur. *Euseb. in Orat. de laud. Constant. ait: Κόρον γὰρ Φοίνικες καὶ ἑκατόν τε ἔτη ἔθρον τὰ ἀγαπητὰ καὶ μονογενῆ τὰ τέκνων*, *Saturno* autem Phœnices quotannis sacrificarunt dilectos & unicos filios. Vide quid dicat *Q. Curtius l. 4. c. 3*. loquens de Phœnicibus & præprimis *Tyriis*: *Sacrum quoque, quod quidem Diis minimè cordi esse crediderim, multis seculis intermissum repetendi auctores quidam erant, ut ingenuus puer Saturno immolaretur, quod Sacrilegium veriùs quàm Sacrum, Carthaginenses à conditoribus traditum, usque ad excidium urbis suæ fecisse dicuntur. Eadem fermè refert *Jubinus*.*

Etiam si fuerint omnes alie idololatricæ edes Hierosolymæ, Molechi-tamen edes fuit extra Hierosolymam in loco separato. Quomodo Molech erat factus? Erat statua aenea, habens septem facella, ante sese, & faciem vituli, & manus expansas, instar viri palmas aperientis, ad aliquid ab alio accipiendum; ignem in eam subjiciebant, excavata enim erat. In ista facella pro ratione sacrificiorum ingrediebantur. Quomodo? Avem offerens, primum subibat facellum; ovem offerens, secundum; arietem, tertium; vitulum, quartum; juvencum, quintum; bovem, sextum; denique filium suum oblaturus, septimum. Hoc ergo modo conveniunt Molech & Saturnus. (*) 1. In ritu sacrificandi. 2. Formâ statuarum. Illa autem septem facella exstructa Molecho conferre licet septem portis, quibus Persæ Solem

Solem

(*) Omnes circumstantiæ evincunt, Molechum, Baalem & Saturnum unum idemque cultus objectum fuisse, perque eos Solem indigitatum. Isti Baali seu Molecho aut Saturno supplicabant. 1. Reg. XVIII. 26. Tempia, altaria, sacrificia, omnis generis, oleum, mustum, & frumentum, statuas, oscula, lucos, & turbam sacerdotum, qui Camarim vocabantur, dabant. Confer 1. Reg. XVI. & 1. Reg. XIX. Neque putandum est 2. Reg. XXIII. s. solem à Baale distingui, cum Baal exegeticè ponatur. Multi equidem Baales erant, nimirum quod multa illi idola erecta ubivis essent. Uti ergo Saturno Pœni, & modo non omnes populi (Romanis exceptis) sic & Israëlita, qui catholicam omnium gentium idololatriam adoptarant, Molecho suo filios sacrificarunt. Ita Ennius:

Pœni sunt soliti sos sacrificare puellos.

Confer. Jerem. VII. 31. cum Amos. V. 27. Pertæsis autem forsitan filiorum cremationis, mitius postea cruciatûs genus placuit, nempe per ignes traductio, & februatîo, seu lustratio.

Solem coluere. (4) Orig. contr. Celsum l. 6. fol. 74. col. 4. Item Gyrald. in Deor. Syntag. 7. p. 223. Et veluti septem portæ, ita septem sacella, mysticè significare possunt septem Planetas, quorum Sol erat מֶלֶךְ, h. e. Rex.

VI. Cùm offerrent filios suos Idolo isti, pulsabantur tympana, ne ejulatus puerorum parentum aures afficeret. Unde locus ille vocabatur תִּפְתָּא, à תִּפְּףָה, quod notat tympanum, & ob lamentationem liberorum, גֵּיהֶנְנֹא, Γέεννα, Gehenna, à גַּיַא, quod notat vallem, & נְהַרֵּי, quod notat lamentari.

VII.

(4) Seldenus de Dís Syris Synt. l. 1. c. 6. ait: Vereor, ut fidem suam liberent, qui septem Molechi conclavium Autores exstiterint. Sic hic Autor non putat Molecho fuisse septem sacella, sed Autores didicisse & mutuatos ea esse à sacris Mithræ; quo nomine Sol apud Persas cultus est, cujus simulacrum effingebatur rictu leonis cum tiara, utrâque manu bubula premens cornua. Isti Mithræ septem portæ sacræ erant, planetarum numerum referentes, quos inter planetas Sol מֶלֶךְ Rex & primus fuit. Sed hîc nolo subscribere isti opinioni, quæ toto hoc cap. Planetis ita accenset Solem, ut circum terram gyrari putetur. Mithra verò est vox Persica, à Mithar deducta, quod notat Majorè, vel Magnum. Strabo l. 15. ait: Τιμῶσι δὲ καὶ ἡλίον, ὃν Μιθράκα καλεῖσι. Item Μιθρῆς ὁ πρῶτος ἐν Πέρσας Θεός. Hinc Mithriaca sacra, de quibus Claud. l. 1. de laude Stiliconis;

Rex ipse micantem

Inclinat dextrâ pateram, secretaque Beli,
Et vaga testatur volventem Sidera Mithram.

VII. Hic quæri possit, num iste loquendi modus, *Ignis gehennæ Matth. V. 22.* ortum ducat ab illo igne, quem transiverunt filii *Molocho* consecrati? Resp. Quòd hoc loquendi modo nequam respectum sit ad istum ignem, licet per miserandum filiorum ululatum & planctum, horrenda inferni tormenta aliquo modo exprimi queant; attamen durabilitas & æternitas infernalium cruciatuum videtur mihi depicta per alium ignem, qui continuò alebatur ad comburenda cadavera & sordes, ex Hierosolymis egesta. Nam *Gehenna* habebatur locus contemtissimus extra urbem, ubi comburebant per *אש תמיד* ignem perpetuum, ossa, cadavera, sordes, & intestina. *R. D. Kimchi, Psal. XXVII. 13.*

VIII. Kabbalistæ agentes de *Gehenna* sensu hoc metaphorico, scil. ut ea usurpetur pro cruciatibus inferni, distinguunt eam in *Gehennam superiorem* & *inferiorem*: per illam intelligunt tormenta corporalia, quibus uruntur corpora peccatorum in hoc seculo; per hanc poenas animarum in seculo futuro. *Capnio de Kabbala p. 644.*

IX. Dicunt præterea, (†) septem *Gehennæ mansiones* esse, seu gradus. 1. *Infernum.* 2. *Perditionem.* 3. *Pro-*

(†) Certum hoc est, pro gradibus sanctimonix gradus fore gloriæ in cœlis, sive in Domo Patris cœlestis esse *μνῆς ποικίλς Mansiones seu habitationes multas. Job. XIV. 2.* Ita & absque dubio in Inferno sunt *μνῆς ποικίλς*. Quot autem utrobique numero, vel quo ordine sint, quis nobis apodicticè enarret? Illas quidam ita recensent:
Manus

3. *Profundum*. 4. *Taciturnitatem*. 5. *Umbram mortis*.
6. *Terram inferiorem*. 7. *Terram sitientem*. P. Galat. l.
12. c. 6. Qui prodigius temporis est, l. c. septem
illas mansiones intueri, pluraque legere potest.

X. Multum disquirunt Interpretes, utrùm
pueri in hac oblatione combusti sint igne, an verò
tantummodò *Molecho consecrati & initiati*, transe-
untes per medium (5) ab utroque latere dispo-
situm

Manus Dei, Deut. XXXIII. 31. *Gremium Dei*, Psal.
LXXIV. 11. *Paradisus*, Luc. XXIII. *Templum Dei*, &
Mons Tzion, Apoc. VII. *Sinus Abrahae*, Luc. XVI. *Fascicu-
lus viventium*, 1. Sam. XXV. *Altare Dei*, Apoc. VI. 9. *Lo-
cus Refrigerii* Act. III. 10. &c. Has autem ita ex sacris literis
produnt: *Manus Dei viventis*. Hebr. X. 31. *Carcer*. Matth.
V. 25. *Manus inferni*. Psal. XLIX. 16. *Locus tormenti*. Luc.
XVI. 23. *Exteriores Tenebrae*, *Fovea*, *Perditio*, *Abyssus*,
Mare, *Stagnum sulphureum*, *Gehenna*. Apoc. XX. &c.

(5) Vossius Idol. l. 2. c. 5. ait: *Hæc traductio non erat cre-
matio liberorum, sed februatio, h. e. purgatio sive expiatio
quædam, quâ per spatium inter duos ingentes ignes interme-
dium vel à Camaris sive Sacerdotibus, (כַּמָּרִים) sunt sa-
crificuli sic dicti, quòd solerent indui nigras vestes. Hos.
X. 5. Judæi hodieque Monachos Papales ita appellant. Vid.
Lib. I. cap. IV. §. 4. not.) vel ad eorum præscriptum à parentibus
ipsis ducebantur aut gestabantur; subjungitque: Ammonitis Mo-
lecho suos liberos sacrificasse, solidè ex Scripturis adstrui nequit.
Miror autem tantum virum negasse cremationè liberorù in
usu fuisse Ammonitis, quùm tamen eod. loc. fateatur per
Molochum notari *Saturnum*, & humanas cessisse prædas
Saturno, qui fingitur confecisse proprios liberos, idque
ex pacto cum fratre *Titane* inito. Quùm verò *Ops uxor*,
quas*

fitum ignem, in signum consecrationis suæ? Verisimile est utrumque usitatum fuisse. 1. Quia S. Scriptura de utroque loquitur. 2. Hebræi quoque modum utriusque docent.

XI. Quòd combusti sint, dicit expressè *Jalkut*, cui annuunt alii. *Aben-Esra Levit. XVIII. 21.* ait: *Molech est nomen idoli, & Sapientes benedictæ memoriæ dicunt Molechum esse nomen universale, & notare quemcunque sibi præposuerint, ut inter ipsos regnet; in hoc omnes conveniunt, quòd sit βδέλυγμα abominatio peccatorum Ammonis, & hic modus loquendi, scil. Traducere, tantundem valet ac Comburare.* R. *Salomon Levit. XVIII. 21.* ait: *Nomen hujus idoli erat Molech, & hic erat ipsius cultus, nempe ut pater filium suum Sacerdotibus traderet, qui duas ingentes flammæ suscitabant, filios inter istos ignes traducetes.*

XII. Hoc non obstante, non putandum est, nulla alia sacrificia fuisse facta *Molecho* præter oblatio-

quæ & *Rhea* dicitur, *Jovem & Junonem* uno partu edidisset, *Junonemque*, abscondito *Jove*, solam *Saturno* ostendisset, *Corybantes* dicuntur adhibiti, qui cymbalorum tympanorumque pulsu obstreperent, ne pueri vagitus & Lamentum, *Hebr. נהיה* (*Lat. Neniæ*) unde & vox

Gebenna componitur, audiretur. Quòd si *Moloch* etiam *Ammonitis Saturnus* fuit, utique & ipsum vivicomburio coluere. Deinde *Psal. CVI. 37. 38.* dicitur *וַיִּזְבְּחוּ* & sacrificarunt filios suos, *Israelitæ* scil. atqui dicuntur coluisse idolum *Ammonitarum*, unde ergo didicerant vivicomburium, nisi ab illis? Consentit tamen cum *Autore nostro*, & asserit apud cæteros *Phœnicas* & februationem istam & cremationem obtinuisse.

lationem filiorum, nam cui usui fuissent cætera sex sacella? Existimo hanc filiorum sacrificatio- nem ipsis non fuisse injunctam vi superstitionis alicujus legis seu constitutionis, sed eam habitam fuisse pro opere meritorio, factamque ἐθελούση- κεία merâ. Hoc annoto, quia aliàs aperta diffe- rentia esset inter *Baalem* & *Molechum*. Nam *Baa- litæ* imaginario suo Deo bovem, in disputatione illa inter ipsos & *Eliam*, offerebant. i. Reg. XVIII. 26. Boves, vituli, & agni erant ipsorum or- dinaria sacrificia, filiorum sacrificatio fuit ex- traordinaria. (6) Tamen ordinaria ipsorum sa- crificia cruenta erant quadantenus sanguine hu- mano, sacerdotibus propriam carnem confodi- entibus.

XIII. Unde autem hic laniandi mos ortus sit, (7) non invenio, nisi quòd legamus, ejusmodi quid

(6) Rectè ait Autor non fuisse sacrificium humanum *Mo- locho* ordinarium, aliàs cur diceret *Curtius* (uti antea nota- vimus) tanto temporis intervallo hoc sacrum fuisse inter- missum? Dicemusne interea temporis Tyrios non habuisse pro Deo *Saturnum*? Extraordinarium ergo fuit, cruen- tare aras humano sanguine, & tum demùm adhibitum (ut cum *Justino* loquar lib. 18. cap. 6.) Cùm inter cætera mala eti- am peste laborarent; tum, inquam, cruentâ sacrorum religio- ne & scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines, ut victi- mas, immolabant, & impuberes (quæ ætas etiam hostium mise- ricordiam provocat) aris admovebant, pacem Deorum sangui- ne eorum exposcentes, pro quorum vita Dii rogari maxime solent.

(7) Quid, si diceremus, homines, postquam sic Ra- tionis μεταμέτην merfi essent, ut corporeum conciperent Deum,

quid usitatum fuisse Sacerdotibus Gentilibus in sacrificiis pro Bellona. *Tertullianus Apol. c. 9.* hoc tangit; *Lactantius autem Lib. 1. de fals. rel. c. 21.* agens de Bellona ejusque sacrificulis, clariùs loquitur; dicens: *Ipsi Sacerdotes non alieno, sed suo cruore sacrificant. Sectis namque humeris, & utraq; manu districtos gladios exserentes, currunt, & efferuntur, & insanunt. Quis hos (8) Bellonitas non*

Z

censeat

Deum, putasse, eam quoque, si corpus, habere affectus & passiones, (animam enim denegare Deo non potuerunt) ergo ipsum posse commoveri ad commiserationem, præsertim eorum, qui corporeo Deo affines essent, quique possent dicere *αὐτῆς γὰρ ἡμεῖς γένεσθαι ἐοικέν* ejusdem etiam cum ipso generis sumus; nam quò conjunctior res nobis est, eò magis nos afficit. Hinc, ut commoverent passiones in Deo, suum corpus laniarunt, putantes impossibile esse, Deum non fore turbatum, & quò ingentes suas passiones sedaret, ipsum sibi præsentem opem allaturum, ne pergerent sævire in corpus, neque truculento hoc adspectu cruciaretur: veluti legi in quibusdam Itinerariis, quòd quidam mendici Chineses, nisi ipsis citò quid præbeas, extemplò tibi crudele spectaculum relinquunt, caput duro saxo illidentes, ut viscera spectatoris commoveant.

(8) Hujus Dei sacrificuli vocati quoque sunt *Bellonarii*, proprio sanguine sacrificantes, concisis humeris lacertisque; insanientium enim ritu gladios per eas partes excuerunt. Hinc *Martial. l. 12. Epigr.*

Nec turba cesset entbeata Bellona.

Hi *Bellonarii*, furore correpti, stragem populorum & everisiones urbium vaticinabantur, iisque maxima fides habebatur &c. Id indicat *Lucanus l. 1.*

— — *Quos sectis Bellona lacertis*

Sæva monet; cecinere Deos.

Et *Juvenalis Sat. 4.*

— — *Sed ut fanaticus vestro*

Percussus, Bellona, tunc divinat.

censeat esse veros *Baalitas*, de quibus 1. Reg. XVIII. 26. 28. *Infiltrerunt versus altare, quod fecerat; Et incidabant sese cultris & spiculis suo more, usquedum se perfunderent sanguine.*

XIV. Quòd opinio Deum placandi (*) sacrificio filiorum nata sit ex historia Abrahæ, sacrificantis Isaacum, verisimile videtur, & docetur à R. *Salom. Jarch. Jerem. XVI. 31.* qui Deum ibidem introducit de *Molecho* ita loquentem: *Non præcepi, ut filios suos holocaustum offerant, nec id dixi unquam Prophetarum cuiquam. Cumque Abrahamo loquerer de sacrificando filio, non ascendit in cor meum, ipsum debere sacrificare eum, sed ut manifestaretur ipsius justitia.*

XV.

(*) Opinionem placandi Deum sanguine filiorum equidem ad Historiam *Abrahami* cum Autore quidam non frustra referunt, utpote quem *Patriarcham* cœcæ gentes æque ac *Noachum Saturnum* dixere, quòd uterque filios devovisse & reddidisse visus est; verùm illa opinio altius sedet, profundiusque fundamentum habet. Conscientiam peccati sensu & pœnæ metu agitatam hujus opinionis radicem esse Propheta innuit, *Mich. VI. 7.* vult enim naturalis homo Deum placare, quem sentit & absentem & iratum. Sanguine nihil pretiosius cum sit, sanguinem bestiarum primò ei offerre voluit, & oblatum à primis parentibus audivit; sed facile persuadere sibi poterat, bestiarum sanguinem haud sufficere. Sic teste *Cesare Lib. 6. Bell. Gall. Druides* arbitrati sunt, quòd pro *vita hominis nisi vita hominis tradatur, Numen placari non possit.* Hinc alios *servosque*, deinde *filios*, postremo sese immolandi devovendique animus; imò & sese sauciandi ac flagellandi origo. Accedit & oraculorum consilium hoc patrandi. *Pausanias Bœotic.* dicit; *Delphense Oraculum respondit, τὸ Διὸς ἑὸν παῖδα ἰγῶρον.*

XV. Sic *Porphyrius* agens de *Saturno*, qui videtur verus fuisse *Molech*, ait, quod Phœnices illum vocent *Israël*, quòdque ille ex *Anobreth* habuerit unicum filium, linguâ Phœniceâ *Jeud* dictum (extra dubium ab Hebraïco vocabulo יְהוּדָה, quod significat *unigenitum*, & *Isaaco* applicatur *Gen. XXII. 2.*) quem sacrificârint super altari ad hanc rem structo. *Euseb. Præp. Evang. l. I. c. 7. p. 17.* Quis hic non palpet historiam de *Abrahamo* & *Sara* sub nominibus *Israël* & *Anobreth*? & *sacrificationem Isaaci* sub nomine *Jeud*? & *originem filios jugulandi* fuisse κακοζήλιων facti *Abrahami*?

XVI. Sed quid? (†) an *Sol* non alio modo idololatrîco colebatur? Imò, invenimus alium, quo cultus est, modum, nisi fallor, *Amosi V. 26.*

Z 2

Porta-

(†) Ad hæc omnia illustranda, notanda sunt *Oweni* optimi *Theologi*, verba *Theologum. l. 3. c. 4.* Nos omnis cultus idololatrîci, qui totum penè orbem occupavit, duo genera fuisse statuimus, *Sabaïsmum* & *Hellenismum*. Ille in cœli, solis, lunæ, atque stellarum cultu consistit. Hic hominum demortuorum & *Dæmonum* venerationem illi addidit. Simulacrorum imaginum & columnarum adoratio utrique communis fuit. Cœlos autem prius quàm cœlites fictitios venerata est *Idololatrarum* turba. Hinc ante *Jobi* tempora *Hellenismum* viguisse nulla monumenta extant: Si vidi *Solem splendens* & *Lunam honorificè incedentem*, & *seduxit sese in abscondito cor meum*, & *osculatum est manum meam os meum*, h. e. osculo veneratus sum illa astra, &c. *cap 30.* quibus verbis usitatam tum temporis astrorum θεοσεβείαν à se molitur sanctus vir. Nondum seculo *Jobiano* *Soli* equis, *vespertilionibus*, *muribus*, cæterisque reptilibus,

Portastis tabernaculum Melechi vestri, & Ciun imaginum
vestrarum, stellam Dei vestri, quem fecistis vobis. Hanc
versionem præfero aliis. 1. Quia vox Hebraïca

מִכּוֹן signiſicat tabernaculum, מִכּוֹן מֶלֶכְךָ
מֶלֶכְךָ מֶלֶכְךָ. 2. Vertitur à LXX. taberna-

culum Molechi. 3. Ita rursùs refertur à Stephano
Act. VII. 43. Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τῆς Μολοχ, καὶ
τὸ ἄστρον τῆς Θεᾶς ὑμῶν Ῥεμφάν, τὰς τύπας, εἰς ἐπιθήσασθε
προσκυνεῖν αὐτοῖς. Imò bajulastis tabernaculum Molo-
chi, & sydus Dei vestri Remphanis, imagines, quas
fecistis vobis, ut adoraretis.

XVII. Tria hîc inquirenda, ut intelligatur
locus iste ἠδρίδηλθ. 1. Quid sit bajulatio illius
tabernaculi. 2. Quid idoli indigitetur nomini-
bus Chiun & Remphan. 3. Quid per stellam hujus
Dei denotetur. (9)

XVIII.

libus, de quibus Maimonides, aut frugibus, multò mi-
nus sanguine humano, litatum est. Adorationem sim-
plicem frugum oblationes exceperunt. Nempe ad ido-
la conversi, non ausi sunt illicò cruenta sacrificia eis
offerre. Ita far, vinum & oleum Israëlitas Baali,
sive Soli, obtulisse, conqueritur Hoseas II. 8.

*Illi ad surgentem conversi lumina Solem,
Dant fruges manibus salsas. Virg. aeneid. 12.*

(9) Quia non est animus ea examinare, quæ Autor
subjungit ad explicationem hujus textûs, propterea hîc id
statim addo, quod videtur satisfacere textui. Constat
S. Scripturam μωσχοποιαν Israelitarum hinc inde fugillare,
& nullo modo silentio premere. Putamusne ergo, si Israe-
litæ in deserto literaliter portassent tabernaculum Molo-
chi,

con.

XVIII. *Bajulatio* tabernaculi illius notat cultum, quem detulere idolo isti, portando illud huc & illuc in tabernaculis & aulæis, solenni processio-

Z 3

cessio-

contemptâ verâ religione & rejecto illo tabernaculo, quod Deus pangi jusserat, Scripturam id in *Pentateucho* sicco pede præterituram fuisse? Ergo hic locus literaliter intelligendus non est. Accedit, quod *Amos*. V. 25. Deus neget sibi oblata esse in deserto sacrificia; atqui oblata sunt Deo sacrificia, ergo hi loci literalem sensum non admittunt. Quid ergo? Deus, si non eo modo, quo vult, colitur, non colitur, etsi coli censeatur; si autem is non colitur, Diabolus colitur. Hinc Judæi, hæc non perpendentes, & externis tantum sensibus tabernaculum Dei usurpantes, putârunt Deum illis tapetibus gaudere, & velle propterea sub iis habitare: atque sic hæc res Deum ussit, ut hic cultus ei idem fuerit, ac si *Molochi* & idoli tabernacula portassent, quia tam indignas de Deo & ejus tabernaculo & arca fovebant cogitationes, dum non altiùs adscenderent, & quid per eas res significaretur, indagarent. Vocabulo autem *Molochi* usus est Spiritus S. l. c. ob duas rationes. 1.

Quia Satan est **בעל שמיים** princeps aëris, adeoque **מלך**; & sic voluit docere, ipsos Diabolum coluisse. 2.

Quia *Moloch* denotat *Solem*; quo ostendere voluit, Judæos astris servisse; dum Cherubinos in arca censuerunt esse symbola Angelorum vertices cœlorum rotantium, uti videbimus. **כין** notat *loculamentum*, & sine dubio

derivatur à **כין** *disponere*, & idem est cum **כין** *theca*. Bel-

gæ, Luth. Angl. *Ciun* retinent. LXX. **ρεμφαν** reddunt; forsân visi sibi sunt legere **רין**, unde facile mutatis Vocalib² **ρεμφαν** enasci potest. *Lucas* reliquit, quod habebant LXX. quia nihil ad rem intererat, quomodo nominaretur Deus falsus & fictitius, dummodo non honoraretur ut Deus verus.

rus,

cessionis ritu. Hæc solennitas Romanis vocatur *Pompa*, & tentorium, sive theca, quâ portabatur Idolum, *Thensa*, juxta id: *Thensa Deorum vehiculum*.

XIX. Hæc idololatriæ species videtur ortum traxisse inter Gentes à κακοζηλία tabernaculi Moisaïci, quod nihil aliud fuit quàm *portatile templum*, nam εὐλὲν ναὸν μεταφερομένον διέφερε nihil à templo *trahitio distulit*, Joseph. *Antiq.* & de loco in locum, ubi necesse fuerit, transferri potuit. Siquidem negari non potest, multas superstitiones Gentilium haustas fuisse à vero Dei cultu, quem ipse Deus suo populo præscripserat. (†*) Quemadmodum
Deus

rūs. Sic portarunt Israelitæ ארון arcam imaginum suarum, ihren Bilder-Kasten/ h. e. in qua cælati erant Cherubini, qui in oculis Dei propter ipsorum cultum erant imagines & idola, præsertim quum ex sequentibus pateat, Judæos habuisse Cherubinos pro intelligentiis & dæmonibus, h. e. credidisse Cherubinos esse emblemata stellarum, quæ haberent animas, & sic movere possent cælorum vortices. Nam sic habent verba *Amos. V. Tulistis tugurium regis vestri, & loculamentum imaginum vestrarum*, (quæ sunt imagines) *stella Deorum vestrorum*. Unde viderelicet apud Deum illam tabernaculi & arcæ sanctæ portationem idem fuisse, ac si reverà portassent *Molochi* & dæmoniorum tabernaculum, rejecto veri Dei cultu. Cur hoc? quia clausis oculis non adverterunt, quid Deus boni per res illas significaret, nam Deus vult coli rationali cultu & εὐνοία.

(†*) Quemadmodum omnis Atheismus, impietas, hæresis, & error, ita omnis idololatria oritur ex cæca *ratione*, seu mente obtenebrata, & perversa *voluntate*, seu

Deus habuit suum *Tabernaculum*, *Sacerdotes*, *Altaria*, *Victimas*, ita & Diabolus. Quemadmodum Deus habuit æternum super altari ignem, *Levit. VI. 13.* ita & Diabolus suum, quem perpetuo fovebant *Virgines Vestales*. Quemadmodum DEUS suum habuit *ἱλαστήριον propitiatorium*, sic Diabolus suos habuit *sacros tripodas*, è quibus oracula sua se colentibus retulit.

Z 4

XX.

seu philautia. Quando enim ob has homo naturalis Deum non amplius habet aut sentit præsentem, tum isti incommodo mederi vult, erectione externorum symbolorum, simulacrorum, imaginum, columnarum, & stelarum, imò & templorum, altarium, & sacerdotum, qu. Dei vicariorum, quibus præsentem sistere Deum, aut vi dedicationis eum iisdem adstringere se posse putat aut optat. Hæc ratio est, quare in V.T. Deus tot externa symbola & elementa seu sacramenta concesserit populo carnali, qui istum accessum ad Deum non habebat, sed ut procul stans Deum quasi remotum à sese, contemplabatur. Eadem ratio est, quòd Gentes tot externæ Religionis simulacra, imagines & stelas sibi posuerint. Quapropter quòd propius ad Deum accedimus, eò minus elementorum externorum superat. Jam & patet, quare Israëlitæ vitulum fustum voluerint? *Abest*, inquit, *ille Moses &c. Exod. XXXII.* Et quare Elia *absentie Dei Baalitarum illuserit?* *1. Reg. XVIII. 27.* Hinc & *Athenienses Poliorcetem* urbis liberatorem moenia ingredientem, tanquam præsentem Deum, cæteris vel procul absentibus, vel rem Atheniensium non curantibus, his verbis decantarunt: *Salve ô Neptuni, Dei Potentissimi, & Veneris, Fili!* *Alii profectò Dii vel procul absunt, vel auribus carent, vel nulli sunt, aut rebus nostris curandis animum non advertunt; Te verò nos Præsentem cernimus, non Lapideum, aut Ligneum, sed verum Deum.* Vid. *Atbenæum in Deipnos l. 6. & Owenum nostrum l. c. Lib. 3. Cap. 7.*

XX. Hæc solennis processio apud Romanos facta est in honorem *Solis*.

*Solis honore novi grati Spectacula Circi
Antiqui dixere Patres.*

Corip. Afric. l. 1. num. 17. vid. Dempst. Apud Israelitas ea ducta est processio in honorem *Molochi*, quem jam diximus esse *Solem*.

XXI. Ut pompam & dignitatem adderent huic solennitati, Romani & Israelitæ speciosæ magnitudinis equos & currus huc illuc ducebant. Apud Romanos equi dedicati erant *Soli* & circus ipsorum, seu spatium, in quo decurrebant, subinde vocatur τὸ ἵππικόν & ἵπποδρομίον. *Alex. ab Alex. l. 3. cap. 12.* Quod autem plerumque currus in splendido hoc spectaculo adhiberentur, constat. *Hic illius arma; Hic currus fuit. Æneid. 1.* Quod attinet Israelitas, annon idem fecêre? *2. Reg. XXIII. II. (†) Et Josia removit equos, quos dicaverant Reges Jebuda Soli, & currus Solis combussit igne.*

XXII.

(†) Verisimile est, prius *Molechum*, *Baalemque* seu *Solem* idololatriæ simpliciter adoratum, postea imagines & stelas ei positas, quâ autem formâ, ignoratur; nisi fortean oris humani, uti ille *Colossus Rhodius*. Sic & *Ægyptiis* & *Assyriis* *Solis* simulacrum fuit aurigæ in modum flagrum dextrâ tenens. Tandem crescente stupore quod supra diximus, varia sacrificia, imò & cruenta oblata, & equi ac currus dedicati. Per omnem orientem equos *Soli* sacros fuisse testantur *Xenophon* & *Pausanias*, eis quadrigas additas ostendit *Heliodorus*. Videntur hi equi fuisse instar veredorum; ita ait *Owenus* autor laudatissimus, quibus

XXII. Hæc Idololatria adorandi *Solem* videtur ducta à Persis, qui equos *Soli* quoque consecrabant. Et Rex Persarum, pompam suam magnificam ostentaturus, raræ magnitudinis equum huc illuc duci iussit, qui vocabatur *Equus Solis*. Cœl. Rhodigin. antiq. l. 8.

XXIII. Secunda quæstio est, quale Idolum intelligatur per *Chiun* & *Remphan*? Ne obruam Lectorem varietate interpretationum, multò minus superbâ temeritate eorum, qui textum emendare sustinent, per *Chiun* intelligendus est *Hercules*, qui linguâ Ægyptiacâ vocatur *Chon*; per *Remphan* intelligimus eundem, nam כּוֹנֵן in Lingua Sancta significat *Gigantes*. Per *Herculem* intelligere possumus *Planetam Solis*. (10)

Z s

XXIV.

quibus cursores equestres utebantur, qui cotidiè *Solem* iussu Regis, salutabant, 2. Reg. XXIII. vel forsan etiam ipse Rex *Solem* orientem adoraturus eis insidebat. Utrum currus veri fuerint, an curruum imagines, incertum est. Ezech. VIII. 16.

(10) Non abludit à vero, quod hîc Autor dicit: non quidem ad stipulor per Ἡρακλῆς indigitari *idolum Herculis*, aliter enim jam id vocabulum deduximus, sed in re convenio. Nam *Hercules* Gentibus denotavit *Solem*, & quando Judæi à Deo habiti sunt ac si coluissent stellas, & inter eas *Solem*, quia Cherubinos non adverterunt significâsse fideles N. T. & Angelos Sanctos, sed putârunt esse emblemata intelligentiarum, h. e. stellarum, stellas enim ipsas putârunt esse animatas cum quibusdam Philosophis. Hinc cum S. Scriptura possunt dici coluisse *Herculem*, quia dicuntur coluisse *Solem* inter stellas. Atqui, quòd *Hercules*
Genti-

XXIV. Sunt Etymologici, qui nomen *Hercules* derivant à vocibus *Hegis* & *κλέος*, quæ significant *aëris gloriam*; quæ autem alia est aeris gloria, nisi *Solis* illuminatio? *Macrob. Saturn. l. 2. c. 2.* Alii proinde etiam deducunt ab *Hebraïco* *האיר כל* illuminavit *omnia*, cum quo convenit expositio *Græca*; denotaturque universalis lux, quam *Sol*, velut fons aquam, fundit. Adde, quòd *Porphyrus Hercules facta*, quæ toties decantantur *Poëtis*, non aliter exponat, quàm ea esse signa *duodecim Zodiaci*, quæ *Sol* quotannis emetitur. *Euseb. de prepar. Ev. l. 3. cap. 4. p. 71.*

XXV. Sed quærere quis possit, num quoque nomen *Herculis* *Judæis* notum fuerit unquam? Verisimile est, quòd fuerit; quia *Hercules* fuit *Tyriorum* Deus; à quibus multum idololatriæ suxerunt *Judæi*, quum essent vicini. Imò apparet, tempore *Maccabæorum* hoc nomen vulgò innotuisse; nam *Jason* Pontifex misit ter centum drachmas argenti ad sacrificium *Herculis*. *2. Macc. IV. 19.*

XXVI.

Gentibus denotârit *Solem*, constat ex convenientiis, quæ inter utrumque intercedunt. *Alcides* enim dicitur ab *ἀλκή* robore, quia *Sol* omnes res sublunares vincit; & quemadmodum *Juno* studet obscurare gloriam *Herculis*; sic aër (qui *Poëtis* est *Juno*) crassior *Solis*. Quemadmodum *Hebe* Dea juventutis sponsa *Herculis* est; sic *Ver*, quo cuncta pubescunt, *Solis*. *Hercules* fingitur unâ nocte 80. filios genuisse, quo denotatur *Sol* fœcundans terram, &c. Plura occurrunt apud *Mythologos*. Quod *Author* dicit *Chon* esse *Ægyptiis Herculem*, hoc *Seldeno de Dīs Syris* non placeat *Cap. 15. Synt. 2.*

XXVI. Tertiò quæritur, quid fuerit *stella illius Remphan*? Verisimile putatur fuisse *stellam exarantam in sincipite Molechi*, *Oecum. Act. VII. 43.* nam frequens fuit Gentilibus sua idola pingere vel sculpere cum ejusmodi symbolicis additamentis. Simulacro *Julii Cæsaris* in vertice addita est *stella*. *Sueton. in Jul. Cæs. sub fin. Plin., Hist. nat. l. 2. c. 25. Horat. l. 1. od. 12.*

XXVII. Sol (†*) quoque adorabatur à domo *Juda sub nomine Thammuz*; nam *Thammuz*, teste *Hieronymo Comment. 3. in Ezech.* erat *Adonis*; & *Adonis* vul-

(†*) *Thammuz* Hebræorum idololatrarum, *Adonis* Phœnicum, *Osiris* Ægyptiorum, unum idemque Σέβασμα, nec non *Sol* fuit. Forfan etiam Ægyptii simul *Josephum*, aut *Mosen*, qui erat puer ἀσείας τῷ Θεῷ formosissimus, & amissus & repertus, indigitarunt. Quemadmodum quoque per *Molechum*, *Saturnumque Noachum*, *Abrabamum* & *Solem* Gentes, pro sua Theologia μυθικῇ & ἀνισορροσίᾳ, intellectos voluere. *Adonidem* ipse *Orpheus* in hymnis *Solem* esse censet, cum illum rebus omnibus nutrimentum præbere, & germinandi authorem esse, dixerit his versibus:

Ἐυβελε, πολύμορφε, τροφή πάντων ἀείδηλε,
κέρη ἢ κόρην σὺ πᾶσι, θάλος αἰὲν Ἄδωνι,
Σβεννυμένη λάμπων τε καλαῖς ἐν κυκλάσιν ἔραμε.

Id est, *Josepho Scaligero* elegantissimè interpretante:

Conse *Deus*, *Volturæ*, *alimentum nobile Rerum*,
Pusa, *puer cunctis viridescens semper Adonis*,
Occase & *Redivive statis vertentibus annis*.

Osiris, qui & *Bacchus*, & *Plinio Pan*, *Serapis* & *Ammon* dicitur, & *Romæ* cultus est, nomen videtur ducere ab *os* & *eis*, quod, teste *Plutarcho*, Ægyptiacâ linguâ sonat *Multum Oculum*.

vulgariter exponitur esse Sol, ab Hebraïco אֲדֹנָי *Adon*, Dominus, qui cum בעל *Baal*, & מֹלֶךְ *Molech*, Princeps & Dominus planetarum est, Pier. Hierogl. 9. p. 68. Mensis noster *Junius* vocatur Hebræis *Tammuz*, & ingressus Solis in Signum Canceri in Judaïca Astronomia dicitur תְּקִיפַת הַמָּזָל *circumvolutio Thammuz*.

XXVIII. Quod attinet *Adonidem*, qui ab antiquis Autoribus subinde vocatur (II) *Osiris*, duo notatu digna sunt; Ἀφανισμός *interitus Adonidis*, & ἐύγεσις *reditus illius*. Quemadmodum ingens plantus excepit ipsius ἀφανισμὸν, præprimis inter mulierculas, ita ipsius ἐύγεσις magna cum lætitiâ fuit, *Plut. in Alcib.* Nun-

(II) Quod *Osiris* idem fuerit cum *Adonide*, vix quis negare poterit. Nam *Osiris* quoque fingitur interfectus, & ab *Iside* conjuge diu quæsitus, & defletus, postea laceratus repertus, dictusque est *Apis* postea, & *Serapis*, ac sub bovis forma cultus; qui bos, cum esset sacro fonte mergus, ingentem luctum reliquit, cum verò ei similis repertus est, exstitit multum gaudii. Et sic *Osiris* est *Adonis*; *Adonis* autem à Syris adoratus est nomine *Solis*, & quidem mense *Thammuz*, h. e. *Junio*. Quæ autem Antiquitas credula fabulata est de *Adonide*, apprimè cum Sole conveniunt. Fingitur *Adonis* ab apro, tera aspera & hirsuta prostratus, sicut *Solis* vires debilitantur hyeme asperâ; quod quum fit, *Venus* dolet, quia eo tempore frigere cogitur. Deinde quando *Sol* versùs Austrum in sex signis Zodiaci deflectit, brevioresque dies ac longiores noctes relinquunt, *Adonis* apud interos hæret, reditque ad *Venerem*, cum adscendere videtur ad sex signa Borealia; quæ *Venus* tum temporis venustatem nitoremque arvis restituit, lætitiæque occasionem præbet. Plures convenientias colliges apud Mythologos.

Nunquamque satis quaesitus Osiris.

Semper enim perdunt, semper & inveniunt. Luc.

Per interitum *Adonidis* intelligendus est recessus *Solis*, per reditum accessus. Jam autem bis quotannis videtur recedere. 1. Quando est in Tropico Cancrī, in remotissimo versū Boream gradu. 2. Quando est in Tropico Capricorni, in remotissimo versū Austrum gradu, quod respondet binis recessionibus *Solis*, quæ vocari possunt ἀφαισιμοί *Solis*; & binis revolutionibus immediatè sequentibus, quæ quoque vocari possunt ἐυρέσεις *Solis*. Hinc observare licet, quòd etsi *Ægyptii* sua *Adonia* feriarentur mense *Novembri*, Sole in remotissimo Austri gradu constituto, domus tamen *Judæ* suum festum celebrārit mense *Junio*, Sole remotissimo ad Boream, quia utriusque festi eadem ratio fuit, in re ipsa convenientis. De hoc censetur locutus esse *Propheta Ezech. VIII. 14.* *Ecce ibi sedebant mulieres plangentes Thammuz. (12)*

XXIX.

(12) *R. Moses* citante *Seld. Synt. l. 2. c. 11.* putat τὸν *Thammuz* fuisse *Prophetam* idolorum, dixitque; *Thammuz*, cum predicaret cuidam *Regi*, ut inserviret septem stellis & duodecim signis, præcepit *Rex* eum interfici gravi morte. Nocte verò mortis ipsius, convenerunt omnes imagines ab extremis terræ in palatio *Babylonis* ad imaginem auream, quæ erat *Solis*, & pendebat inter cælum & terram, & prostravit se in medio palatii, & omnes imagines circumquaque, & narravit eis, quidquid contigerit τῷ *Thammuz*. Imagines verò stabant, & lamentabantur per totam noctem, manè autem facto, evolaverunt omnes imagines ad palatia sua, usque ad extremum terræ; & statim subjungit: & consuetum est quotannis in principio mensis *Thammuz* lamentari super *Thammuz*. Sed obsequis oportet esse naris, cui non hinc suboleat fecundus ingenii *Judaici* embryo.

XXIX. Solennitates istæ præprimis observabantur à *Bybliensibus* & *Alexandrinis*. Ritus ita habuit: *Bybliensibus* celebrantibus mortem seu ἀφάρισμόν *Adonidis*, *Alexandrini* mittebant epistolam cistulâ custoditam vimineâ, quâ docebant, *Adonidem* repertum esse, quem mortuum lugerent. *Procop*, in *Esa.* XVIII. item *Cyrill.* l. 2. tom. 2. in *Esa.* I. Hæc cistula, peractis consuetis ceremoniis; maris undis permessa, ἀυτομάτως & secundo fluxu delata est *Byblum*; quâ receptâ, planctus mulierum in lætitiâ exiit.

XXX. Aliis placet, quòd hic planctus noctu fuerit impensus simulacro alicui, finitoque eo, cereâque allatâ, (quæ ceremonia mysticè significare potest ἐύρεση & apparitionem Solis) Sacerdos locutus sit pressâ voce secum: Θαρρῆτε τῷ Θεῷ, ἐς ἃ ἡμῖν ἐκ πόνων σωτηρία; *Confidite Deo, nam ex dolore nobis obvenit salus.* *Julius Maternus Firmicus lib. de errore profan. Relig.*

XXXI. Sunt alii ex *Judæis*, qui asserunt suum *Thammuz* fuisse simulacrum, ejusque oculos cum implēssent plumbo, idque subdito igne colliquatam esset, lacrymas profudisse. הוּ עוֹשִׂים צֶלֶם וּמַמְלָאִים עֵינָיו עוֹפְרֵת וְהוּ עוֹשִׂים צֶלֶם וּמַמְלָאִים אֵשׁ מִתַּחְתָּיו *Fecerunt simulacrum, & impleverunt oculos ejus plumbo, & fecerunt ignem sub eo.* *R. David Kimchi in Radic. fol. pag. 560.*

XXXII. Quidam putant *Esaïam* respexisse inclusam istam vimineæ capsulæ epistolam *Esa.* XVIII.

XXIII. 2. cùm loquitur de legatis missis trans mare in lembis junceis. *Procop. in Esa. XVIII.* Sed potiùs literalem sensum probo, nam propter Syrtes & brevia, item periculosa saxa Nili, frequens erat usus lemborum fabricatorum ex (13) majoribus juncis, qui Ægyptiis vocantur *papyrus*, & naves ex ea, naves *papyraceæ*. *Plin. Hist. lib. 6. c. 22.*

CAP.

(13) Itineraria nobis produnt, quòd Indi etiamnùm navigia è scirpis, arundinibus, & papyro contexant, atque ex eadem materia consuunt vela. Videatur *Itinerarium à Linschoten*, aliorumque. *Tavernierus* & complures alii describunt Trajectum fluminum *Tigridis*, ni fallor & *Euphratis*, fieri iisdem naviculis vimineis. Hoc etiam testatur alibi *Plin. scil. Hist. nat. l. 13. c. 11.* ubi ait: *Ex ipsa quidem papyro navigia texunt, & è libro vela, tegetesque, nec non & vestem, etiam stragulam ac funes.* Idem canit *Lucanus lib. 4. vs. 131.*

Primum cana salix madefacto vimine parvam

Texitur in puppim &c. vs. 136.

Conseritur bibulâ Memphis cymba papyro.

Hujusmodi fuit **תבת נמ** capsula scirpea, quâ in Nilo servatus est Moses; unde magni viri collegerunt Mosen indigitatum per illas ceremonias, quas *Byblienses* in fletu super *Adonide*, & missione scirpeæ capsulæ cum literis, usurparunt. Certè omnes circumstantiæ huic sententiæ applaudunt.

CAP. III.

De Baal-Peore, Baal-Tsephone, Baal-Zebub, Baal-Berith, Bel, & Dracone.

I. **Q**uem Hebræi *Baalem*, illum Babylonii *Belum* dicunt; & licet planeta *Sol* solus primò sub hoc nomine videatur cultus esse, postmodum tamen hoc nomen commune factum est aliis idolis, juxta illud *ἑσὶ πολλοὶ Θεοὶ καὶ Κύριοι*, (1) sunt multi *Dii* seu *ⲙⲏⲗⲏⲥ* & *Domini*, I. Cor. VIII. 5.

II. Quem-

(1) Loco I. Cor. VIII. 5. non agitur de *πολυθεΐα* Gentium, sed de iis *Diis*, qui vocantur *Θεοὶ λεγόμενοι* *Dii* ita tantum dicti. Quales fuerunt *ἄρχοντες καὶ ἐξουσίαι* *Principes* & *Potestates* in V. T. h. e. *Seniores* & *Sacerdotes*, imò *Angeli*, quibus *αἰὼν ἔστω* illud *seculum* secundum subjectum fuit *Hebr.* II. 5. 7. Quòd autem *Paulus* de his loquatur, patet inde, quia ipse hoc *cap.* *Christianam* libertatem asserturus, non potuisset illud facere, si dixisset modò simpliciter nobis tantum est unus *Deus*, & non *Dii* Gentium; nam *Judæis* non fuerunt *Dii* Gentium; fuerunt autem *Dii* *dictitii*, qui *leges* dabant, & *jugum* conscientiis imponebant, & *judices* erant in populo; atque sic erant *servi*, & non *liberi*, quales *liberi* sunt veri *Christiani*, libertate omnimodà à *Christo* donati, quibus non opus est aliis præter *Christum* ejusque *Spiritum* *Doctores*, *Legislatoribus*, *Presbyteris*; imò quibus ne *lege* quidem alià opus est, quàm quæ inscripta est digito *Dei* ipsorum cordi. *Gal.* III. 19. I. *Tim.* I. 9. Ergo loquitur *Paulus* de talibus *Diis*, quibus cum sua *œconomia* abolitis se repandit *libertas* *Christiana*. *Conf.* *Psal.* LXXXII. 1, 2.